

Markéta Lukášková

Panda v nesnázích

motto

Panda v nesnázích

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Markéta Lukášková

Panda v nesnázích – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Markéta Lukášková

Panda v nesnázích

Praha 2018

2017

„Tak čau.“ Zabouchnul za sebou dveře.

Je zvláštní, jak něco, do čeho vkládáte léta tolik energie, nadějí, peněz, make-upu a čistejch prostěradel, může skončit tak jednoduše a banálně, přesto velmi symbolicky. Prostě zavřel dveře a tím jsme skončili.

Bylo to do smrti a absolutní a byli jsme si nejbliž, a na jednou jsme si řekli, že končíme, a z nejbližších lidí jsou lidi, co když se potkaj náhodou v baru, budou radši upřeně koukat na dno svý sklenice a hledat únikovej východ. Čau, znal jsi všechny moje nejintimnější tajemství, když jsem měla pupínek, na kterej jsem si nedohlídla ani nedošáhla, tak tys na něj dohlídnul a došáhnul. Víš, proč jsem brečela, slyšels mě vydávat i jiný zvuky, ty naše zachumlaný víkendy, kdy byl svět strašně daleko od nás a mně bylo jasný, že takhle to bude na furt. Furt skončilo. Odkliknem si na Facebooku, že už nejsme spolu, odpovíme na pár dotazů typu „Jaktooooo?“ a olajkujeme pár reakcí typu „Hlavu vzhůru, život nekončí“. Aha, díky za informaci. Připadala jsem si, jak kdybych vypnula napínavej film v půlce bez vidiny toho, že se dozvím, jak dopadne.

„A bylo to opravdu nevyhnutelný?“ ptala se mě máma zklamaným hlasem po telefonu.

No jistě, jak jinak, nebudeme řešit, že tvoje dcera je nešťastná a smutná a sama, budeme řešit, že zklamala, nenaplnila další očekávání a projekt vnuče se zas odkládá na neurčito.

„Jsi akorát hrozně náročná. Nikdy to není úplně ideální,“ začala mi máma citovat fráze z knihy *Rozchodová klišé, 1. část*.

Z nově nabytý svobody jsem byla zmatená. Za ty roky žití ve vztahu jsem si přeprogramovala mozek, určitý věci pro mě prostě byly tabu, nezáleželo mi tolik na tom, jak vypadám, když jdu večer s kamarádkama ven, protože na rozdíl od nich jsem nepovažovala každého náhodného kolemjdoucího za potenciálního otce svých dětí. Závíděla jsem sama sobě ten klid, to, že nemusím denně panikařit, že zůstanu sama obklopená kočkama, který mi ožerou obličej, až umřu, poté co uklouznu po rozlitém tuzemáku.

Ano, moje představa, jak vypadá život holky, která nikoho nemá, je velmi romantická. Na jednu stranu samozřejmě společně s celým ženským pokolením zastávám názor, že „chlapi jsou idioti“, na stranu druhou, život bez nich je pro mě děsivější představa než večer strávenej ve společnosti člověka, co se předevcírem stal veganem.

Lenka položila telefon. „Tak ona se s ním rozešla, to snad není možný.“ Kroutila usilovně hlavou, asi aby zahнала slzy, které se jí draly do očí.

„Prosím tě, co šlíš, seš normální? Ty brečíš?“ Ivana reakce jeho ženy tak udivila, že dokonce odložil mobilní telefon, na kterém zrovna zkoumal výsledky zápasů v play-off.

„Nebrečím!“ vzlykla Lenka a odešla do ložnice, kde si nahlas pustila rádio.

Ivan jen pohodil hlavou, ale nebylo v tom opovržení, spíš shovívavost, ví, že jeho ženě záleží na štěstí jejich dcery Terezy snad víc než Tereze samotné. A je v tom samozřejmě taky zklamání, že zase bude muset kamarádkám příště na kafi říct, že u nich se žádná svatba ani miminko nekonají. Všechny okolo mě už vdávaly dceru! Jako by ji slyšel. Pro Ivana je ale tohle nepodstatné, on má Terezu prostě rád bez jakýchkoliv podmínek, je to jeho jediná holčička, princezna, štve ho, ale umí si ho omotat okolo prstu. Víc než Lenka. To ale Lenka nesmí vědět, i když to asi nejspíš ví.

Rozchod s Jakubem mě potkal ve chvíli, kdy jsem se snažila co nejvíc soustředit na psaní svojí doktorandský práce. Studium historie mě sice vždycky lákalo, ale kdyby mi někdo před pár lety řekl, že se do toho obuju tak moc, nevěřila bych mu. Jenže postupem let jsem se přistihla, že hrabat se v osudech cizích lidí mě baví víc než řešit ten svůj. Nejvíc mě přitahovali takzvaní nepoznaní hrdinové. Ne ti, co se o nich dneska děti učí v dějepise, spíš ti, co obětovali život, ať už doslova, nebo obrazně, pro svoji rodinu a zůstávají už jen ve vzpomínkách tý rodiny a mnohdy vlastně ještě úplně zkreseně. Dojímá mě fakt, že dotyčný člověk to tehdy udělal prostě proto, že mu jeho morálka a svědomí nedávaly jinou možnost. Bylo to

rozhodnutí vynucený momentální situací, nic majestátního, nic, co by dával na odiv, hrdinskej čin se z takové věci stal až po řadě let a řadě dalších nezbytných událostí. V ten moment u toho nehrála dramatická hudba, nedělo se to ve slow motion, on nedostal žádný ocenění, nebylo to velkolepý, jen pokus, jak zajistit přežití sebe a svých blízkých. Tahle kauzalita mě vždycky fascinovala. Ta relativita našich činů, to, jak jedno rozhodnutí před šedesáti lety může ovlivnit osudy potomků dotýčného do desátýho kolene.

Asi proto mě historie a její studium tak moc baví. Momentálně to bohužel zastihuje fascinace vlastním osudem – taky za pár desítek let bude nějaká holka sedět, hrabat se v mejch SMS zprávách a hodnotit, jak moc ovlivnilo můj život, že jsme se s Jakubem rozešli? Směšná představa. Milá vědkyně, jestli tohle čteš, tak věz, že jsme se rozešli, protože on už mě nemiloval. Po sedmi letech za mnou prostě přišel a řekl mi: „Láska vyprchala, promiň.“ Stručně, jasně, jak z příručky pro efektivní marketingovou komunikaci. A tak jsme brečeli a pili vodku několik dní, protože když s někým strávíte třetinu života, tak prostě musíte pít vodku, když od sebe odcházíte. Po těch probdělých nocích, kdy jsem si namlouvala, že vodka z člověka není cítit, jsem měla schůzky s vedoucím svojí práce, pořád se mě ptal, jestli nejsem nemocná. Sám seš nemocnej, říkala jsem si v duchu a s úsměvem odpovídala: „Ne, jen trochu unavená, byla jsem včera zase dlouho v knihovně.“

Moje téma se jmenovalo *Marie Valentová*. Pro devadesát devět procent lidí naprosto neznámá ženská, ale

třeba já bych nebyla na světě, nebejt jí. Její čin výrazně ovlivnil osud naší rodiny, a tak jsem se o tom rozhodla podat svědectví. Mám k dispozici deník, ve kterém popisuje svůj dvojitý život vzorný socialistický úřednice a zároveň aktivní členky třetího odboje. Pár let vychovávala sama svou dceru a pak se v rámci krytí provdala za člena partaje, vlastně doteď není jasný, jestli on o její tajný misi věděl. Při psaní práce ovšem nemůžu vycházet jen z jednoho zdroje, její deník je sice fascinující čtení, ale takhle jednostranný pohled je mi k ničemu. Snažím se už půl roku dopátrat dalších pramenů, jde to pomalu, potomci Mariiných spolupracovníků a blízkých nejsou zrovna příjemní a komunikativní lidi, což mi práci dost ztěžuje. Ale z té ženský se pro mě stala tak trochu posedlost, občas se mi o ní zdá, o tom, jak asi prožívala svoje dny, v tom snu jsem vždycky v její kůži a koukám se na svět jejíma očima. Hrabe mi? Dost možná. Ale zrovna teď mi docela vyhovuje takovej únik do hlavy někoho, kdo řešil diametrálně odlišný problémy než já, třeba jak se nenechat umučit v komunistickým lágru. To je asi o něco horší než jak si neprohlížet Instagram vašeho ex víc než pětkrát denně.

1952

Probudila jsem se v posteli z podivného snu, vlastně to bylo spíš leknutí než klasické probuzení, na konci toho snu byl šílený náraz, snad v autě, ale takové auto jsem předtím nikdy v životě neviděla. Trhla jsem sebou tak prudce, že jsem rukou shodila lampičku z nočního stolku. Ve vedlejším pokoji se ozval dětský pláč. Vykulhala jsem z pokoje, snažíc si nazout obě pantofle zároveň, což se mi až do pokojíku nepodařilo. Tam se v dřevěné postýlce o pozornost hlásila moje dcerka.

„Milinko, copak je? Neplač, ty ses lekla, vid'?" Beru ji do náruče a mimoděk čichám k jejím vlasům, ta vůně mi nikdy nezevšední, voní jako vesmír, to je samozřejmě hloupost, ale jiné přirovnání mě nenapadá. Beru ji do kuchyně a posazuji do sedačky, kterou pro ni vyrobil děda, tedy můj táta, v obchodě bych takovou horkotěžko sháněla.

Když jsem se jí pokoušela rozmačkat v misce vařenou mrkev, zazvonil zvonek. To je divné, vždyť je sobota, pošták nechodí, sousedka obvykle vespává přinejmenším do desíti. Mimoděk jsem v rychlosti přelétla očima celý byt a zkontrolovala, jestli se někde nepovalují nějaké papíry,

sešity, cokoliv, co by mohlo vzbudit nějakou pozornost. Nakoukla jsem kukátkem do chodby. Za dveřmi stál mladý muž, vysoký tak akorát, měl výrazné rysy, černé vlasy mu koukaly zpod klobouku, na sobě měl kabát, ačkoliv počasí na něj nebylo, v ruce černý deštník, i když nepršelo, lehce se usmíval, nejen ústy, ale i očima.

Potkat ho za nějakých normálních okolností, řeknu si, že je sympatický. Ale teď jsem měla strach. Když na vás zvoní v sobotu v devět ráno cizí muž, existuje prakticky jen jedna možnost proč – je to estébák a jde se nepříjemně vyptávat, nebo něco horšího. Nervózně jsem si prohrábla vlasy, přilepily se na mou zpocenou dlaň. Potlačila jsem myšlenku, která mi asi na vteřinu bleskla hlavou: neotevřít mu, popadnout Milinku a vyskočit oknem ven, z prvního patra bych si přinejhorším zlomila nohy.

Snažila jsem se nenechat ovládnout návalem paniky, kdy mě napadaly podobné šílenosti. Zhluboka jsem se nadechla a nasadila jsem ten nejupřímnější falešný úsměv, kterého jsem byla schopna. Dveře jsem otevřela možná až moc prudce a zuby zatnula možná až moc pevně. „Dobrý den, co si přejete?“ vyhrkla jsem na cizince překotně.

Usmál se. Ne úlisně. Ne falešně. Ne slizce. Zmátlo mě to. Mezi předními zuby měl malou mezírku, připadalo mi to roztomilé. Sundal si z hlavy klobouk a lehce se uklonil. „Dobrý den, paní Valentová.“ Měl příjemný hlas, hlubší, bez výrazného přízvuku. Touto rychlou analýzou jsem sama sebe pobavila, pak kdo je tady agent, že?

„Jak vám mohu pomoci?“ Držela jsem vši silou nervy na uzdě, ale cítila jsem, jak mi po zádech stéká čůrek

potu. Milinka v pozadí pofňukávala, rychle jsem se ohlédla, mlátila lžičkou do misky a mrkev lítala po celé kuchyni. Ještě že tu nemáme na příděl. Uf, hlavně klid.

„Nezlobte se, že vás ruším takhle o víkendu ráno,“ pokračoval a kývl s úsměvem na Milinku.

O co mu jde?!

„Nic se neděje, zrovna snídáme,“ opět jsem se usmála. Musí na mně vidět, že se třesu, že jsem neklidná, poklepávám prstem do dveří, slyší to, určitě to slyší.

„Posílá mě za vámi Fráňa.“

Na krátkou chvíli jsem přestala dýchat a veškeré napětí v mém těle se pomalinku začalo rozpouštět. „Fráňa?“ usmála jsem se na něj široce a tentokrát upřímně. Spadl mi obří kámen ze srdce, ta rána byla slyšet až do horního patra. „Tak pojdte dál.“ Pokynula jsem směrem do bytu a on prošel okolo mě. Z jeho vůně se mi trochu zamotala hlava.

2017

„Nesahej na mě.“ Lenka se ošila, když jí položil ruku na rameno.

„No tak promiň, já jsem ti snad něco provedl?“ Ivan se urazil. Jednou začas se vyburcuje, aby projevil své ženě láskyplný gesto, dotkne se jí nad rámec jejich každodenního kontaktu, kterej se v podstatě pětadvacet let nemění, a ona tohle. Tak to se na to příště můžu vyprdnout, řekl si a opět se uzavřel do své bubliny, sestávající převážně z brouzdání po webových serverech a bezcílného projíždění sociálních sítí.

Facebook si založil teprve nedávno. „Tati, nejseš na to už starej?“ říkala Tereza, když jí poslal žádost o přátelství. Ale to ho jen tak poštuchovala. Baví ho ten pocit, že je v centru dění, že ví, co se děje a co se řeší. Občas napíše i komentář, pak ho se žaludkem na vodě zveřejní a čeká, co se bude dít. Postupem času získává větší kuráž. Lenka Facebook nemá, asi je to dobře, stejně by mu akorát opakovala, že je tam trapnej, a jemu by to zkazilo nadšení. Už si moc nepamatoval, kdy naposledy spolu vlastně nějaké to nadšení sdíleli. Napadaly ho jen samé situace spojené s Terezinými úspěchy. Ale že by spolu sdíleli něco jen oni dva,

Ivan s Lenkou, to se nestalo roky. No co, asi je to po tolika letech manželství normální.

„We grew apart,“ citovali v jednom on-line bulváru vyjádření slavné herečky k tomu, proč se rozvádí se svým manželem. Tenhle důvod vždycky uvádí všichni, v srdceryvném prohlášení, kde nechybí, že se pořád silně milují a prosí všechny, aby respektovali jejich soukromí. Tak za první, nemilujete se, kdyby jo, tak spolu budete dál. Za druhý, vaše soukromí nikdo respektovat nebude, protože vyděláváte milion dolarů denně tím, jak vypadáte. Ale to „grew apart“, tomu jsem se vždycky trochu smála, a teď si uvědomuju, že to je i můj případ.

Odcizili jsme se, každé jsme se dostali úplně jinam, i když jsme žili spolu. Dělo se to po kouskách, postupně, nenápadně; začne to tím, že chodíte zvlášť na akce, že se pohybujete v jiný partě kamarádů, najednou spolu přestanete jezdit i na dovolený, chodit na večere a po letech se probudíte vedle člověka, kterýho vlastně vůbec neznáte. Jen si do něj projektujete nějakou ideu zkombinovanou s tou zamilovaností, která už dávno vyprchala. Ale kdo je váš protějšek doopravdy, vlastně nevíte. Objímáte se, dáte si pusku, je to už jen tak ze zvyku, automatickej pohyb, říká se, že co člověk dělá jednadvacet dní v kuse, to se stane jeho zvykem a rutinou. A tak jsme se sedm let v kuse objímali večer v posteli, souložili podle stejného mustru, hádali se stejně, slavili Vánoce stejně, až se on probral a řekl, že to takhle nechce. Asi bych mu vlastně měla bejt vděčná. Za těch sedm let jsme se změnili oba

hodně. Mezi dvacítkou a třicítkou asi nejde mít vztah, kterej vydrží, člověk prožije vývoj z postpubertáka, co sotva odmaturoval, najednou žije ve velkém světě, velkém městě, na svý triko, alkohol, večírky, studium, první brigáda, první vydělaný peníze, první opravdový problémy, lidi okolo mají průsery, nemoci, nechtěný těhotenství, dospělácký starosti. Z pokojíčku u rodičů do světa a rovnou ve dvou, to je skoro nemožný překonat s úspěchem. Takže statisticky jsme dopadli vlastně úplně správně. Budu si to opakovat, až zas budu sedět v jednu ráno v kuchyni, srkat víno a brečet při poslechu Adele.

Ještě že mám Marii. Občas se do jejího příběhu a osudu tak zažeru, že zapomenu na ten vlastní. „Nesmíte se tolik citově angažovat,“ říkal mi Králíček, vedoucí mojí práce. Takhle, on se jmenuje Kuchař, ale má králičí zuby, tak mu říkám Králíček. Bohužel jsem jednou přišla za jeho asistentkou a řekla jí, že bych si potřebovala domluvit termín u pana docenta Králíčka, a ona se na mě nejdřív zmateně podívala a pak jí přelítnul přes obličej spikleneckej výraz, zasmála se a bez dalšího komentáře mi sdělila termín.

Docent byl legrační pán. Starej mládenec, kostkovaná košile věčně zastrčená do sepranejch džín a na nohou prestiže. Měl vždycky takovej starej sešit, do kterýho si psal poznámky, kolikrát jsem si říkala, jestli vůbec někdy v životě použil internet, protože měl všude stohy knih plných záložek. Brejle nosil na šňůrce kolem krku, myslím, že je nevyměnil nejmíň tak třicet let. Byl legračně roztržitej, ale navzdory tomu, nebo možná právě proto,

jeden z nejchytřejších lidí, co znám. Občas měl tendenci udělovat mi takový otcovský rady, třeba: „Terezo, pamatujte, že muži nechápou náznaky, musíte na ně hovořit v jasných krátkých větách, ideálně tak, aby mohli odpovídat ano nebo ne.“ Občas se na mě skrz ty svoje starý tlustý brejle podíval jako na dceru, kterou vychovává, a pokaždý mě to na zlomek vteřiny dojalo. Neustále mi zajišťoval přísun tlustejch knih, ze kterejch jsem musela studovat dobový reálie, a poznal, když jsem se rozešla. „Netrapte se, Terezo, nebyl zdaleka poslední,“ šeptnul doprostřed úplnýho ticha, když jsem se zadívala z okna jeho kabinetu na Vltavu a přestala vnímat svět okolo.

1952

Stáli jsme v kuchyni a ani jeden z nás nevěděl, kam s rukama a s očima.

„Jsem Jaroslav,“ vyhrkl po chvíli úlevně, jako by si na to, jak se jmenuje, vzpomněl až teď.

Potřásli jsme si rukou, pro mě to bylo, jako kdybych se dotkla plotýnky. Červenají mi tváře? Určitě mi červenají, cítím v nich horko.

„Není vám tu horko? Otevřu okno,“ nabídla jsem rychle, nečekala na odpověď a vrhla se k okenní kličce. Jako na potvoru samozřejmě nešla otočit a já s ní zbrkle lomcovala a doufala, že mi moje návštěva nepřijde pomoci. Samozřejmě přišel. Stoupl si za mě, jeho tvář se téměř dotkla té mé, když se natahoval ke kličce. Co se to se mnou děje?

„Tak a je to,“ usmál se na mě spokojeně a přehnaně si oprášil ruce.

„Dáte si čaj? Kávu bohužel nemám, tu jsem neměla snad od konce války.“

„Moc rád si dám čaj, děkuji.“

Konvice zapískala za nejdelší minutu mého života. Seděli jsme proti sobě u kuchyňského stolu a já si v duchu

moc přála, aby se Milinka ozvala, a já se mohla na moment trochu rozptýlit. Ale moje dcerka spokojeně podřimovala v postýlce, jako vždy udělala přesný opak toho, co bylo potřeba.

„Fráňa říkal, že mi pomůžete, že už jste to dělala.“

Takže je to, jak jsem se bála a zároveň si to tak trochu přála od chvíle, co se objevil mezi dveřmi. „Ano, dělala, mohu vám pomoci. Kam se chcete dostat?“

„Rakousko, pak se uvidí.“

„A co děláte teď?“

„Studuji. Nikdo nic neví. Tedy kromě vás, Fráni a pár našich nejbližších.“

„A rodiče?“

„Ti zemřeli. Nemám nikoho, a proto nemám důvod tu hnít. Teď ale potřebuji někde zůstat, než si vytvořím jasný plán cesty. Studium jsem řádně ukončil na konci semestru a vystěhoval se z koleje. Teď oficiálně nebydlím nikde a je jen otázkou času, kdy mě začnou hledat.“

„Takže chcete...“

„Za týden. Nejspíš v noci.“

„Dobře, připravím, co je třeba. Jen, prosím, nečekejte komfort, i my s Milinkou máme co dělat, abychom vyžily, jídlo na příděl pro nás dvě uživí tři lidi jen taktak.“

„A váš manžel?“

Podíval se zvláště a rychle mrkl na můj levý prsteníček. Já si ho mimoděk začala mnout, můj snubní prstýnek už s ním byl skoro srostlý, ačkoliv od svatby uplynulo teprve pár let.

„Manžel zahynul. Jsem vdova,“ odpověděla jsem úseč-

ně, nebudu tady cizímu člověku vykládat nic víc, nadto je to pro mě stále bolestivé.

„Promiňte, to jsem nevěděl, Fráňa se nezmiňoval.“

„To je v pořádku. Dáte si ještě čaj?“

Poté co za ním zapadly dveře, ulevilo se mi. Milinka se jako na povel dala do pláče, a tak jsem neměla čas začít nad vším moc přemýšlet. Až když jsem ji v náručí znovu ukolébala ke spánku, kolotoč myšlenek se mi v hlavě rozeběhl naplno. Nic, co bych už předtím neznala. Jsem špatná matka, riskuji život svojí dcery, jednou si pro nás přijdou, ale já se nebudu chovat, jak chtějí, slíbila jsem si pomstu, když mi nechali zabít Josefa, když zavřeli tatínka a maminku utrápili. Mohou za to, že tu jsem sama, že mám jen Milinku, dělám to pro její budoucnost, ona musí žít v hezčí době, než žiju já. Ale jestli se jí kvůli mně něco stane, nepřežiji to, namouduši, to bych si vzala život.

Z věčného bádání nad vinou a trestem mě vytrhlo klepání. Už se to asi nikdy neobejde bez toho, aby mnou projela šílená vlna paniky.

„Dobfý den!“

Moje tlustá sousedka byla jako neodbytná moucha. Kdykoliv se u mě doma něco šustlo, do desíti minut zvonila, vyptávala se na nesmysly a rádoby nenápadně se snažila skrze škvíru mezi dveřmi vyzpozorovat, co se za nimi děje. Byla to malá, podsaditá padesátiletá ženská, která nosila dvacet čtyři hodin denně zástěru a na hlavě šátek, asi aby ukázala, že je skvělá hospodyně, přitom já vím, že celé dny vysedává u rozhlasu a cpe se bábov-

kou. Na tváři měla obří bradavici a její prsty vypadaly jako malé krátké párečky. Neustále něco žvýkala a pojídala, takže na mě vždy mluvila s plnou pusou.

„Chtěla fem fe vás zeptat, mladá pani, nemáte mouku? Mně zaf dofla!“

No bodejť by ti nedošla, babo, když sežereš dvě bábovky denně. „Ale jistě, kolik potřebujete, hrnek?“ Za tenhle výkon by mě měli angažovat do Národního divadla.

„Raději dfa!“ zahuhlala a prskla na mě drobek.

Jistě, rovnou dva, kéž by ses udávila, ty zvědavá tlusťoško. Schválně jsem jí před nosem přibouchla dveře, aby nemohla šmírovat. Po chvílce jsem se vrátila s miskou mouky.

„Tumáte, paní Nezbedová. Ať vám chutná!“

„Ale to není pfo mě, to mám pfo vnuofata!“

Vnoučata, asi nová přezdívka pro její tukové polštáře. Zasmála jsem se svému skvělému vtipu a šla zkontrolovat Milinku. Seděla v kuchyni na zemi a mlátila vařečkou do kredence. Občas bych si to s ní chtěla vyměnit.

2017

Můj praděda Jaroslav mi těsně před svojí smrtí svěřil tajemství, který nikomu z rodiny nikdy neřekl. Připadala jsem si proto strašně výjimečně. Víím, že jsem byla jeho oblíbený vnouče, asi kvůli svému zájmu o historii, on byl roky profesorem na univerzitě ve Francii, žili totiž s babičkou v exilu. Utekl tam v mládí během nejhlubší totality a při útěku riskoval život. A byla to právě Marie Valentová, kdo mu tehdy pomohl – schovávala ho u sebe několik týdnů, když skončil ve škole, snažil se zmizet z hledáčku příslušníků Státní bezpečnosti a připravoval se na přechod hranic.

V jeho vyprávění to celý znělo jako fascinující dobrodružství, ale čím víc do toho pronikám skrz Mariiny deníky, tím víc je mi jasný, že to od obou byla sebevražedná mise s asi tak jednoprocenní šancí na úspěch. A Marie navíc vychovávala malou dceru. Byla ta ženská blázen, nebo hrdina? To je to, co se snažím pochopit. Mám navíc pocit, i když děda mi to nikdy nepotvrdil, že ty dva spolu něco měli během té doby, co ho schovávala. Je to pro mě teda těžko představitelný, protože děda byl pro mě odjakživa děda a fakt, že byl někdy mladej a měl

třeba i milostnej život, to je úplná sci-fi. S prababičkou prostě odjakživa vypadali staře, odjakživa chodili spát ve flanelovém pyžamu a dávali si maximálně pusku na dobrou noc. Byli to moudrý, starý, vzdělaný, důstojný lidi, co nesouložili. Nikdy.

„Musíte si uvědomit, že člověk se uvnitř v podstatě nemění, když ho nepoznamená nějaká opravdu vážná událost. Jsme všichni pořád stejní, jen ta vnější schránka stárne. Já se celý život pořád stejně raduju ze své sbírky autíček, jen u toho teď v padesáti vypadám směšně. Ale budu se z nich radovat i za dvacet let, a když za dvacet let potkám přitažlivou ženu, budu stejně nervózní a nesmělý, jako jsem byl, když mi bylo patnáct. Nebuďte na ty staré lidi tak přísná, Terezo.“ Králíček je zase chytrej jak rádio. Což je beztak tím, že je starej.

„Nainstalovala jsem si Tinder,“ oznámila jsem slavnostně svojí kamarádce Ester nad šálkem cappuccina.

„No tak to ti gratuluju.“

Ester neměla ani Facebook. Byla jedním z těch lidí, co vyznávají teorii, že když je bude chtít někdo skutečně kontaktovat, najde si cestu, jak to udělat. Asi proto je už tři roky sama a po večerech se pořád dokola dívá na seriály nebo na svůj obličej do zrcátka a dloube si pupínky. Včera to asi zas přehnala, a tak se jí uprostřed čela skvěl strup jak pekáč. Kdyby nás lidi někdo rozřazoval do skupinek, řekněme nějakých poddruhů, ona by byla v tý skupince holek, co nosej pěšinku uprostřed, nikdy nepoužily kondicionér a vlasy maj tak dlouhý, že se jim občas

při sundávání mikiny s line-upem posledního metalovýho festivalu v nějaký moravský obci zaseknou v podpaží. Na nohou maj celoročně martensky a kolem krku symbol pekla nebo satana nebo něčeho podobně démonickýho, třeba Marka Zuckerberga. Když si najdou kluka, ten nosí bradku v culíčku a společně ujížděj na pojídání pálivých jídel a sledování britských sitcomů. Další skupinkou jsou třeba holky od koní, o tom zas jindy.

Ale mám ji ráda! Ester je takový moje zrcadlo. Když si stěžuju na špatně udělanou manikúru, poučí mě, že v laku na nehty je palmovej olej a já jsem součástí obřího řetězce, kterej způsobuje opičí genocidu. Nebo tak něco. Prostě mě umí vrátit nohama na zem. K rozchodu mi řekla: „Stejně si na tu lásku ani neumíš vzpomenout. Dávno už v tom nebyl opravdovej cit.“ A martenskou nakopla holuba. „Zasraný krysy s křídlama.“

Nainstalovala jsem si Tinder. Jsem ten případ holky, která neumí bejt sama ani tejdén. Chci další vztah, hned teď! Potenciálního partnera vidím všude, přesně jako ty moje single kámošky, kterejm jsem se posmívala. Každý kluk, co vedle mě stojí v tramvaji, je najednou zajímavěj a podrobenej zkoumáný, jako by snad to, že máme tři zastávky stejnou cestu, znamenalo, že jsme si souzený. Když se pak s někým seznámím a jiskra nepřeskočí, jsem tak šáhlá, že to nevzdávám, je mi s ním fajn, třeba to ještě přeskočí, přemlouvám a přesvědčuju sama sebe, chci ho milovat, hrozně moc chci, bylo by to přece tak jednoduchý, když ho tu mám takhle naservírovanýho... jenže přesně takhle to nefunguje. A tak chvíli předstírám zájem

v touze po tom, že se změní v opravdovej, dotyčnej se meztím do mě zamiluje a já to pak nevydržím a zlomím mu srdce. Jen s Jakubem to tak nebylo. Otázka ovšem je, dokdy to byla láska a odkdy to bylo jen takový plnění vzduchoprázdna. Sama nevím, ale Ester má pravdu, teď už si na tu lásku nedokážu vzpomenout. Zůstalo mi po něm v hlavě takový otupělý nic obalený do pár hezkejš vzpomínek na výlety po Evropě. Třeba bychom to přebili dětma, kdybysme si je před pár lety pořídili. Naši to asi taky kdysi přebili.

„Myslíš, že nás čeká ještě něco hezkýho?“

„Hm.“

„Cože?“

„Cože?“

„Ivane, ty mě zase neposloucháš. Mohl bys mi, prosím, chvíli věnovat pozornost a odložit ten telefon?“

Ivan neochotně odhodil telefon na stůl.

„Musíš s tím házet, abys mi jako ukázal, jak tě tohle obtěžuje?“

Lenka měla ten den našlápnuto. Ivan to dobře znal, za ty roky už se naučil s jejími náladami pracovat, kdysi dávno mu to stálo za hádku, a především za to usmiřování, ale teď, teď už věděl, že stačí, když bude mlčet a kývat, případně se zavčas omluví, a bude klid. Klid. Je to opravdu všechno, co od života chce? Stačí mu to? Mít klid v práci, mít klid doma, a hlavně se nedohadovat o blbostech?

„Všechny ty ambice, jak budeš mít skvělejš dobrodružnej život, tě s dětma přejdou, kamaráde,“ říkal mu kdysi táta

a Ivan se mu v duchu posmíval, jak je z něj rezignovanej zapšklej dědek, kterej tomu životu nerozumí. A teď je přesně jako on. Odsekává ženě, tráví čas u televize nebo jiné obrazovky, vypadá staře a cítí se ještě starší. Lenka taky sešla za těch posledních pár let. Kdy asi byla naposled u kadeřnice? A není hnusný o ní takhle přemýšlet? Vždyť se stará. No jo, ale je stará. Zasmál se vlastnímu vtipu. Ty jsou stejně nejlepší.

1952

Posadila jsem Milinku do proutěného kočárku a vyrazily jsme na procházku.

„Jdete na procházku?“ křičela na nás z okna Nezbedová.

Ne, babo, letíme do vesmíru. „Ano, na procházku!“ křikla jsem na ni, možná trochu víc nahlas, než jsem musela.

„Ty šaty, to máte pěkný. Nový?“

„Ne, ty jsem si šila, paní Nezbedová.“

„Pěkný jsou, moc!“

Kdybych byla v šití tak dobrá, jak je tahle bába zvědavá, ušiji si pro sebe vlastní dům a odstěhuji se pryč. Jenže bohužel, jakožto vdova s dítětem mám v téhle zemi nárok jen na malý byteček. A mohu být ráda, se svým původem a s tím, co dělal můj nebožtík muž. Ale režim podporuje mladé rodiny, podporuje matky samoživitelky, jsme vlastně takové hrdinky, takže se všichni tváří, že jsem národní poklad, a potajmu sledují každý můj krok. Nedivila bych se, kdyby to dělali prostřednictvím téhle otravné ženské.

Milinka poskakovala v houpající se libertě jako šílená, ten kočárek jsem dostala od své švagrové, odchovala

v něm své dvě děti, snad ještě jedno batole vydrží. Prošli jsme se spolu Žižkovem, byl krásný den, 19. července 1952. Koupila jsem si cestou vydání *Rudého práva*, hned po přečtení úvodního titulku jsem té koruny padesát zalitovala. *Zmařit bakteriologické zločiny amerických imperialistů*. Vlastně to bylo k smíchu, nevím, co jiného jsem čekala. Nevadí, dobře se na to strouhají brambory. Noviny jsem sbalila do ruličky a strčila do tašky, která visela na rukojeti kočárku.

Moje mise však dnes ve skutečnosti nebyla jen procházka s kočárkem po Praze. Mířily jsme s Milinkou na hřbitov. *Zde leží Josef Valenta*. A o kousek dál oba moji rodiče. Všichni lidé, které jsem na tomhle světě milovala, existují už jen jako zlaté nápisy na kamenných deskách. A já se mohu s místními babkami, které tu snad i přespávají, akorát předhánět v tom, jak pěkně ty hroby vyzdobím. Je to tichá soutěž. Babky tu jsou denně, a tak mají náskok. Já to psychicky zvládám jen jednou týdně, i to je pro mě příliš.

Nechávám kočárek s Milinkou opodál, špatně se s ním mezi hroby dostává, hřbitov už z principu není určen pro dětské kočárky. Vylévám vodu z vázy, do nosu mě uhodí ten typický pach hniloby, rychle vázu u pumpy párkrát vypláchnu a dávám do ní karafiáty. Když se z hrobu svého muže snažím odházet uschlé lístky, všimnu si, že mě jedna z babek po očku sleduje. Stáhnu si šátek víc do čela. Takhle chvilka je moje, tu mi neber, ty kvočno.

Chvilí jsem v duchu s Josefem mluvila. Vyprávěla jsem mu, jak se má Milinka, jak roste, jak už umí sama

jíst a ťapat po kuchyni, jak se nám stýská. Na mysl se mi vkrádal Jaroslav, ale o tom jsem Josefovi neřekla ani slovo. Jako by snad záleželo na tom, co mu v duchu povím a co ne. Pokud mě odněkud sleduje, stejně všechno ví. Nakonec jsem se pokřižovala a políbila přívěsek na svém řetízku, medailonek s jeho fotkou. Byla jsem na sebe pyšná, už ani nepláču jako dřív. Z návštěv hřbitova se pro mě stává rutina, stejně jako když jdeme na nákup nebo na pískoviště. Chvíli jsem se se zavřenýma očima usilovně snažila vybavit si Josefovou tvář. Podařilo se mi to, ale trvalo mi to mnohem déle než dřív. Možná že kdyby jeho černobílá fotografie nebyla na náhrobní desce, nevybavím si ho vůbec. Znamená to, že už ho nemám ráda? A může mít člověk doopravdy rád někoho, kdo už neexistuje? S těmito myšlenkami jsem vrátila konev zpět k pumpě a rozjela se s kočárkem ke kované hřbitovní bráně. Babky stále pečlivě pucovaly náhrobky, zajímalo by mě, jestli mají někoho, kdo bude jednou pucovat ty jejich.

2017

„Nazdar Pando!“ křiknul na mě spolužák Marek mezi dveřma studovny. Pár hlav se otočilo mým směrem a já jsem si jakoby nic zrovna zakryla tvář rukou a dělala, že nad něčím přemýšlím.

Proč Panda? Protože mám od narození stigma. Pro mě je to stigma, pro ostatní to jsou „prosím tě, jen takový tma-
vší fleky kolem očí“. Jenže ona se z těch prosím tě fleků sta-
la součástí mojí identity. Mám díky – Díky? V češtině jsme
se učili, že pozitivní věci se dějou díky a negativní kvůli,
takže vlastně spíš kvůli – nim tu skvělou přezdívku Panda,
kterou mi vymysleli na táboře, a když už jsem si myslela,
že je definitivně zapomenutá, přišel na gymplu někdo dě-
sivě originální a kreativní a řekl: „Hele, ty tvoje fleky, vypa-
dáš jako panda, už ti to někdo řekl?“ Díky, kamaráde, věz,
že o tobě pokecám se svojí terapeutkou na příštím sezení.

No jo, chodím na terapie, bohužel ne proto, že je to teď
trend, ale proto, abych si ve slabších chvílkách nerozmlá-
tila vzteky hlavu o zeď. Kromě terapeutky Evy mi v tom
ještě pomáhaj antidepresiva. Moje diagnóza zní „úzkost-
ná porucha“, v podstatě jde o to, že nad vším až přehna-
ně přemýšlím, v hlavě si roztáčím šílený myšlenkový

veletoče, který vědomě nejdou zastavit a uvádí mě do stavu, kdy nejsem fyzicky schopná nic moc dělat. Celý tohle pandí prokletí tomu jen dodává korunu, za těch milion hodin prosezených na terapiích jsme se dobraly samozřejmě k tomu, že kořen všeho leží v mém dětství, v mejch vztazích s rodičema a v mém sebevědomí. A asi je vám jasný, jak velký sebevědomí má někdo, komu se od dětství říká Pando, a to ne proto, že by byl legračně nešikovnej a rád spal na stromě.

Že budu muset vyhledat nějakou pomoc, mi došlo jednoho dne, kdy jsem ráno po probuzení zjistila, že jsem propásla deadline na odevzdání seminárky a zapoměla se přeobjednat na preventivní prohlídku. Tyhle dvě zdánlivý blbosti mě uvrhly do šílenýho stavu, úzkosti, chcete-li, kdy jsem se jen klepala, chodila po bytě sem a tam a v hlavě mi jely věci jako: Oukej, teď tě vyhodí ze školy, protože jsi to propásla, a skončíš někde pod mostem sama a zemřeš, protože doktor ti včas neodhalí tu smrtelnou chorobu, kterou stoprocentně trpíš, a ty nebudeš schopná vydělávat peníze a splácet úvěr, a domácí tě vyhodí a rodiče zavrhnou. Tohle bylo v mojí hlavě naprosto reálný a takový věci se děly třeba dvacetkrát denně, stačila pidizáminka, stačilo, aby se stalo cokoliv, co nebylo v „plánu“. Dostala jsem šílenej panickej záchvat a zavolala si sanitku. Prakticky rovnou mě poslali na psychiatrii a od tý doby si jako stará bába dávkuju prášky z plátíčka do krabičky podle dní v tejdnu.

Zjistila jsem, že devadesát devět procent toho, co si lidi myslí o psychických poruchách, jsou hovadiny, že antide-

presiva nejsou drogy, co vás sjedou na mentální úroveň fanouška Ortelu po nárazu do zdi, a že předsudky z lidí žádnou osvětou nevymlátíte. Když jsem si před časem od známý na baru vyslechla, že: „My jsme se doma s Járou shodli, že bysme to práškama neřešili!“ vyhodila jsem pak vzteky do koše celej wordovskej elaborát, co jsem na tohle téma měla připravenej. A tu krávu z přátel.

Poslední dny se mi často zdálo o Marii. Bylo to tak strašně živý! Čtu si její deníky před spaním, a protože sama nemám žádněj život, žiju si ve spánku ten její a je to docela dobrodružství. Králíček by řekl, ale Terezko, to nebylo dobrodružství, to byla totalita. A já bych se zastyděla a omluvila se, protože já se omlouvám všem za všechno. Jako kráva, řekla by Ester.

Lenka si před zrcadlem rozpustila vlasy a chvíli se na sebe dívala. Ne ne, takhle ne, a zase si je sepnula zpátky. Takhle vypadám mladší, pomyslela si. Rychle mrkla z okna, venku je nádherně, tohle léto je zas po dlouhý době fakt povedený. Ale co z toho, když ho stejně tráví v práci nebo po kafích s kamarádkama. No, „kamarádkama“, jsou to spolužačky z gymplu, se kterejma už nemá společnýho nic jinýho než ten gympl a vzpomínky, jak profesorům kradly třídnici. Ale dává jí to vždycky na chvíli pocit, že žije, že ten den je k něčemu a není to jen z práce domů k televizi.

Jana na ni čekala u jejich stolku jako obvykle. A jako obvykle tu byla o pět minut dřív, aby ukázala, že má převahu, že tu umí být včas a umí u toho mít naprosto dokonale vyfoukanou vlasovou helmu. Je to zvláštní, ten účes má

vždycky každá, když odejde od kadeřnice, a každá si běží domů rychle umýt vlasy, aby se ho zbavila. Jana ne, ta to takhle nosí naschvál. „Ahooj, já jdu zase pozdě, vid?“ vyhrkla Lenka afektovaně.

„Ale vůbec ne, to já tu byla dřív,“ odpověděla Jana ještě afektovaněji.

To zas bude večírek. Ty dvě si povídaly o práci a o počasí, vždycky to začalo být zajímavý až po pár skleničkách vína. V ten moment začínala mít Lenka Janu ráda. Přisahalaby, že vzorná bytová architektka má najednou sto chutí rozfoukat helmu, rozcuchat obočí a mluvit o prásárničkách. Zkusí to dneska prolomit.

„Hele, jak vy to máte s Liborem doma? Myslím jako v posteli. Furt to funguje?“

Jana se na ni podívala nejdřív lehce překvapeně a pak se jí v očích mihla jakási úleva. Usmála se. „Na prd,“ řekla po chvíli odevzdaně. Lenka ji najednou měla ještě radši.

„My taky.“ Podívaly se na sebe a věděly, že není třeba si nic dalšího vysvětlovat, že jsou na tom stejně. Ženy ve „středním věku“, co se vnitřně cítí pořád stejně jako v pětadvaceti, ustrnuly na místě, vlastně ne, v tom otravném nonstop nekonečným stereotypním kolečku, všechno jim v životě vybledlo, a ony se přitom ještě necítí, že by to měly zabalit.

„Co s tím vyvedem?“ zeptala se Lenka po chvíli spíš tak z legrace.

„Pojedem k moři!“ uchechtla se Jana, kopla do sebe zbytek dvojky bílýho a mávla si pro další. A potom si přes mobil objednaly last minute do Itálie.

1952

Zase jsem si koupila noviny. Toho zlovyku se nějak nedokážu zbavit. Přitom jsem ty zprávy znala nazpaměť. Zprávy o plnění první pětiletky nad plán, zvyšování výroby, těžba, stavba bytů, vojáci, víc vojáků, sotva jsme skončili jednu válku, vláda se chová, jako by měla ta další vypuknout nejpozději večer. Zároveň nás přesvědčují, jak nás zachránili, tehdy když se ten převrat děl, můj tatínek se neradoval, snad jako jediný z celého domu.

Když nás Rusové osvobodili a komunisté se dostávali k moci, všichni se těšili, že konečně bude dobře, jen tatínek říkal: „Mně se to nelíbí, po jednom extrému přijde druhý, dopadneme špatně.“ A dopadli jsme. O rok později ho zavřeli na Pankrác, kam jsme ho mohli s maminkou a bratrem jezdit navštěvovat jen jednou za půl roku, on tam seděl, zlomený, vyhladovělý, skoro nás nepoznával a my jeho také ne. Po dvou letech ve vězení zemřel na zápal plic a maminka ho přežila jen o pár měsíců. Milinku už nespátril, do věznice jsem ji s sebou nebrala, viděl alespoň fotky, smějící se holčička bylo to jediné, co mu dokázalo vykouzlit na tváři alespoň náznak úsměvu.

Maminka po jeho smrti skoro přestala mluvit, když už, tak jen opakovala, že je to nespravedlivé, vždyť on nikomu nic neprovedl, jen za války a před válkou podnikal, za to se snad lidi posílají do vězení? Ano, v dnešní době ano. Lékaři sice říkali, že to byl infarkt, ale já vím, že ve skutečnosti maminka zemřela na zlomené srdce. Byli spolu s tatínkem od patnácti let, ani jeden nikdy nikoho jiného neměl.

Bratr se po převratu oženil a vzal si děvče z vesnice, Ludmilku, moc milou, trochu prostou, ztělesnění slovního spojení krev a mlíko. I když měl ambice studovat, po smrti rodičů definitivně ztratil zájem a pracuje v tamním JZD. Asi je šťastný, vozí mi občas do Prahy vajíčka a maso, když mají, to pořád člověk ze všech stran čte a slyší, jak se máme skvěle, a přitom často týden v kuse jí brambory na sto způsobů, aby neumřel hladu. Občas jsem se ve frontě u obchodu zasnila a vzpomínala na svoje dětství, maminka nosila krásné šaty od krejčího a kupovala mi bonbony v papírovém kornoutu a procházely jsme se spolu Prahou a všechno bylo takové hezčí, světlejší. Teď je všude šedivo a temno, i uprostřed léta, člověk jako by cítil neustále mráz lezoucí pod nehty, husí kůži po celém těle, sotva se na něj někdo na ulici zadívá déle než na pár vteřin. Občas mě napadne, že mi není ani pětadvacet, a už jsem zažila víc než spousta třikrát starších lidí. Tolik bolesti. Ale pak se podívám na Milinku a zas dostanu chuť do života, chuť něco dělat, ona ke mně vždy natáhne svoje ručičky, a najednou jako kdyby mi někdo píchl do žil rozpuštěné štěstí.